

**การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูของนิสิต
สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา***
**The Development of Learning Activities to Enhance Teacher Spirituality
of Pre-service Teachers in Early Childhood Education,
Faculty of Education, Burapha University**

ดร.ศิริประภา พงษ์พิกุล**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย (2) ศึกษาผลการเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูและสมรรถนะที่จำเป็นของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและพัฒนาแบ่งเป็น 8 ระยะ ได้แก่ การศึกษาแนวคิดพื้นฐาน การสร้างกรอบแนวคิด การตรวจสอบคุณภาพของกรอบแนวคิด การสร้างคู่มือและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การตรวจสอบคุณภาพของคู่มือและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การปรับปรุงคู่มือและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การทดลองใช้ และการนำเสนอ รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 12 เดือน กลุ่มเป้าหมายคือนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2560 รวมจำนวน 55 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินคุณลักษณะจิตวิญญาณความเป็นครูและสมรรถนะที่จำเป็น ซึ่งเป็นแบบเกณฑ์การประเมิน (Rubrics) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าคะแนนเฉลี่ยแปลผลโดยเทียบเกณฑ์ 5 ระดับ เกณฑ์การประเมินคือ นิสิตมีคุณลักษณะที่กำหนดอยู่ในระดับดีมากขึ้นไปทุกรายการ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยมีโครงสร้างประกอบด้วย (1) ปรัชญา ได้แก่ การศึกษาแบบประสบการณ์ การศึกษาแบบสมรรถนะเป็นฐาน และการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (2) หลักการ ได้แก่ ลงมือปฏิบัติอย่างกระตือรือร้นในบริบทจริง มีกรอบผลการเรียนรู้ที่ชัดเจน สร้างความหมายผ่านการสะท้อนความคิดตามมุมมองของผู้ปฏิบัติ ช่วยเหลือแบบเสริมต่อการเรียนรู้ (3) วัตถุประสงค์ คือ การเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูและสมรรถนะที่จำเป็นของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย (4) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่สี่ (5) ระยะเวลา รวม 1 ภาคการศึกษา (6) กระบวนการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย ขั้นเตรียมความพร้อม ขั้นปฏิบัติการ ขั้นนำเสนอและแลกเปลี่ยน ขั้นสรุปและประเมินผล (7) สื่อการเรียนรู้ (8) การประเมินผล ได้แก่ แบบประเมินคุณลักษณะจิตวิญญาณความเป็นครูและสมรรถนะที่จำเป็น และ (9) ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

2. ผลการเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูและสมรรถนะที่จำเป็นของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า กลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้นจำนวน 55 คน ผ่านเกณฑ์การประเมินจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยสามารถจำแนกนิสิตที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดีเยี่ยม จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 92.73 และอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 7.27

*งานวิจัยนี้ได้รับทุนในการทำวิจัยจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ประจำปีงบประมาณ 2560

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

คำสำคัญ : จิตวิญญาณความเป็นครู/ กิจกรรมการเรียนรู้/ นวัตกรรม/ การศึกษาปฐมวัย

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to develop learning activities for enhancing teacher spirituality and competency of pre-service teachers in early childhood education and 2) to study the effects of teacher spirituality and competency of pre-service teachers in early childhood education after the implementing. The research and development procedure was divided into 8 phases which comprised: the fundamental conceptual study; the conceptual framework construction; the quality assessment of the conceptual framework; the handbook and research tools construction; the quality assessment of the handbook and research tools; the handbook and research tools improvement; the experimentation; and the presentation; and it lasted for 12 months. The target group is the 55 fourth year students majoring in the Early Childhood Education Program of the Faculty of Education, Burapha University in 2016 academic year. The research instruments was teacher spirituality and competency assessment forms using rubrics, the data analyzed by converting average points to five-scale rating, and all teacher spirituality and competency must achieve at least 'good' score point. The research findings were as follows:

1. The learning activities consisted of 1) philosophy: which were the experiential education; competency-based education; and constructivism, 2) principle: which were experience an active learning in actual social context; established learning outcome to achieve expected standards; reflective thinking from concrete experiences to give a new meaning in views of practitioners; using scaffolding to push highest level of competency, 3) the purpose which was to enhance teacher spirituality and competency of pre-service teachers in early childhood education, 4) the target group was the fourth year students majoring in the early childhood education program, 5) the duration was 1 semester, 6) the process procedure was divided into 4 phases which comprised: preparation; action; presentation and share; conclusion and assessment, 7) instructional media, 8) assessment was teacher spirituality and competency assessment forms, and 9) suggestions for implementation.

2. In terms of enhancing the teacher spirituality and competency to early childhood education students, it is found that 55 out of 55 students, 100%, passed an evaluation. In addition, 51 students, 92.73%, have the teacher spirituality and competency at an excellent level, 4 students, 7.27%, have the teacher spirituality and competency at a very good level.

Keywords : Teacher Spirituality/ Learning Activities/ Pre-service Teachers/
Early Childhood Education

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

โลกปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกมิติ สังคมจึงคาดหวังให้ครูปฏิบัติหน้าที่อย่างมืออาชีพ กล่าวคือ มีความรอบรู้ มีความสามารถด้านการสอน รักในอาชีพ และมีจิตวิญญาณความเป็นครู ทั้งนี้จิตวิญญาณความเป็นครูเป็นคุณลักษณะที่สำคัญยิ่ง เพราะส่งผลให้ครูปฏิบัติหน้าที่ด้วยใจ เกิดความรัก ศรัทธา และยึดมั่นในอุดมการณ์แห่งวิชาชีพ มุ่งมั่น ทุ่มเทในการทำงาน ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เอาใจใส่ ดูแล และหวังดีต่อศิษย์ (วัลนิกา ฉลากบาง, 2559, หน้า 123) วิชาชีพครูถือเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่มีความสำคัญและเป็นกลไกหลักในพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้แก่ประเทศชาติ ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องใช้องค์ความรู้ในสาขาวิชาเฉพาะและวิชาชีพครูร่วมกับคุณลักษณะความเป็นครูที่สะท้อนการเป็นผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู จึงจะสามารถสั่งสอนอบรมศิษย์ให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุขและไม่เรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งสร้างเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการได้อย่างเต็มศักยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคล

การผลิตบัณฑิตวิชาชีพครูจึงไม่ได้มุ่งพัฒนาเพียงความรู้ในเนื้อหา ความสามารถในการสอนเท่านั้น แต่ต้องเสริมสร้างด้านจิตวิญญาณความเป็นครู ซึ่งคุรุสภาได้กำหนดให้จิตวิญญาณความเป็นครูเป็นคุณลักษณะหนึ่งของความเป็นครูตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อประกอบวิชาชีพ (ราชกิจจานุเบกษา, 2557, หน้า 16-19) นอกจากนี้ คุรุสภาได้กำหนดแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูสำหรับบัณฑิตในหลักสูตรผลิตครูทุกสาขาวิชาเอกในลักษณะภาพรวมด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ และกำหนดให้มาตรฐานการผลิต ด้านการบริหารหลักสูตรและการเรียนการสอนได้กำหนดมาตรฐานข้อ 5.4 การจัดกิจกรรมเสริมความเป็นครู และมีเกณฑ์การรับรองข้อ 2.8 (2) มีแผนการจัดกิจกรรมตลอดหลักสูตร และ (3) มีคู่มือการประเมินผลและสมุดบันทึกหรือระเบียบรายงานผลตามมาตรฐาน รวมทั้งมาตรฐานบัณฑิต ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู กำหนดเกณฑ์การรับรองของวิชาชีพครู ข้อ 1) เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูปีละไม่น้อยกว่า 1 กิจกรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่ายังไม่มีกำหนดแนวทางการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูที่มีลักษณะเฉพาะตามบริบทสาขาวิชารวมทั้งสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยที่เป็นรูปธรรม

การเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูนับเป็นคุณลักษณะที่ต้องใช้เวลาในการหล่อหลอมเป็นการเฉพาะ ดังเช่นผลการวิจัยเรื่อง “ประสบการณ์ของการเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู: การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา” โดยธรรมนันทิกา แจ่งสว่าง, ดุษฎี โยเหลา, ปกรณ์ สิงห์สุริยา, และนิยะดา จิตต์จรัส (2555, หน้า 56) พบว่า จิตวิญญาณความเป็นครูมีพัฒนาการจำแนกได้ 3 ช่วง ได้แก่ 1) ช่วงระยะการพัฒนาสู่การเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีเหตุเสริมสร้าง 5 ประการ ได้แก่ การมีตัวแบบ แรงจูงใจในการเข้าสู่อาชีพครู ประสบการณ์ชีวิตที่ยากลำบาก ความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์ และคุณลักษณะพื้นฐานทางจิตวิทยา 2) ช่วงระยะการเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู ประกอบด้วยความตระหนักรู้ในความเป็นครู การปฏิบัติตนอยู่บนวิถีแห่งความเป็นครู มีเป้าหมายในการทำงานเพื่อเด็ก และการปฏิบัติต่อเด็กด้วยความรักและความเมตตา 3) ช่วงระยะการคงอยู่ของการเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีเหตุปัจจัยที่ช่วยค้ำจุน 4 ประการ ได้แก่ ความสุข ความภาคภูมิใจ ความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์และความศรัทธาต่อบุคคลผู้ทรงคุณค่าของแผ่นดิน

สถาบันการผลิตบัณฑิตวิชาชีพครูจึงต้องคำนึงถึงกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะสามารถพัฒนานิสิตสู่การเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครูอย่างค่อยเป็นค่อยไป ในลักษณะการบูรณาการ แต่จากสภาพการณ์ดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปประเด็นที่สำคัญได้ 3 ประการ คือ 1) คุรุสภายังไม่ได้กำหนดรูปแบบและแนวทางที่เป็นรูปธรรมในการเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู 2) คุรุสภายังไม่ได้กำหนดรูปแบบและแนวทางที่เป็น

รูปธรรมในการเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูที่มีลักษณะเฉพาะตามบริบทสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยซึ่งมีความแตกต่างไปจากครูในสาขาวิชาอื่น ซึ่งย่อมต้องการรูปแบบที่แตกต่างกันไป และ 3) การเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูเป็นคุณลักษณะที่ต้องใช้เวลาในการหล่อหลอมเป็นการเฉพาะ ส่งผลให้สถาบันการผลิตบัณฑิตวิชาชีพครูของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งย่อมมีกระบวนการเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูให้กับนิสิตในหลักสูตรผลิตครูปฐมวัยแตกต่างกันไปทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ในสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งที่รับผิดชอบหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต มีหน้าที่หลักในการผลิตบัณฑิตวิชาชีพครูสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญของการเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูให้กับนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถให้ความหมายคำว่า “จิตวิญญาณความเป็นครูปฐมวัย” หมายถึง เจตนารมณ์ หัวใจของบุคคลในวิชาชีพครูปฐมวัยที่ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ตระหนักถึงคุณค่าของวิชาชีพในฐานะผู้ดูแลและให้การศึกษแก่มนุษย์ในช่วงสำคัญที่สุดคือช่วงวัยเด็กซึ่งจะเป็นพื้นฐานของพัฒนาการไปตลอดช่วงชีวิตของบุคคลนั้น 2) มีความกล้าหาญทางวิชาการสามารถยืนหยัดหลักการทางการศึกษาปฐมวัยในการพัฒนาเด็ก 3) มีหัวใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความรักเด็ก โดยสะท้อนจากการดูแลและให้การศึกษด้วยความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจ และเคารพความเป็นมนุษย์เป็นสำคัญไม่ใช้การมุ่งสอนเนื้อหา 4) มีหัวใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความรักในวิชาชีพ โดยสะท้อนจากความมุ่งมั่นตั้งใจ ศรัทธาในวิชาชีพ และ 5) มีจิตในการพัฒนา อุทิศตนสร้างสรรค์ประโยชน์เพื่อเด็กและสังคม

จากการศึกษาข้อมูลการปฏิบัติงานในบริบทจริงของบัณฑิตและการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครูโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย 10 ท่านจากสถาบันการผลิตบัณฑิตครูที่หลากหลายและหน่วยผู้ใช้บัณฑิต พบประเด็นที่น่าสนใจซึ่งแตกต่างไปจากการสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครูในสาขาวิชาอื่นๆ คือ สถาบันผลิตครูส่วนใหญ่สามารถพัฒนานิสิตที่จะไปเป็นครูปฐมวัยให้มีความรู้ความสามารถและเจตคติที่สอดคล้องกับปรัชญา หลักการทางการศึกษาปฐมวัย และเหมาะสมกับธรรมชาติพัฒนาการเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี แต่เมื่อบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาต้องไปปฏิบัติงานเป็นครูปฐมวัยในบริบทจริง สถานการณ์ที่พบคือความต้องการยืนหยัดกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยตามปรัชญาและหลักการที่ถูกต้องท่ามกลางแรงกดดันจากผู้ปกครองและสังคมที่ยังคงเห็นความสำคัญของการเร่งเรียนเขียนอ่าน ไม่เข้าใจคุณค่าของการเตรียมความพร้อมผ่านกิจกรรมที่ลงมือกระทำและการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กทุกด้านอย่างเป็นองค์รวมซึ่งเป็นการปูพื้นฐานชีวิตของมนุษย์ทุกด้านในกายภาคหน้า (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2560, หน้า 18-20) ดังนั้น การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในงานวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครูปฐมวัย 2 ด้าน ซึ่งมีความเป็นอัตลักษณ์โดดเด่นเฉพาะสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ได้แก่ 1) การตระหนักถึงคุณค่าของวิชาชีพในฐานะผู้ดูแลและให้การศึกษแก่มนุษย์ในช่วงสำคัญที่สุดคือช่วงวัยเด็กซึ่งจะเป็นพื้นฐานของพัฒนาการไปตลอดช่วงชีวิตของบุคคลนั้น และ 2) การมีความกล้าหาญทางวิชาการ สามารถยืนหยัดหลักการทางการศึกษาปฐมวัยในการพัฒนาเด็ก

นอกจากนี้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการวิจัยครั้งนี้ นอกจากจะมุ่งพัฒนามาตรฐานความรู้ สาระความรู้ และสมรรถนะตามมาตรฐานความรู้วิชาชีพครูตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 มาตรฐานที่ 1 ความเป็นครูแล้ว การออกแบบกิจกรรมได้ยึดแนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการเพื่อให้นิสิตมีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับครูปฐมวัยบางด้านที่สอดคล้องกับความต้องการและเป็นกิจกรรมเสริมที่สามารถพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นบางด้านให้โดดเด่นมากยิ่งขึ้นอีกด้วย จากการคัดสรรประเด็นต่างๆ พบว่าสามารถ

บูรณาการมาตรฐานที่ 8 นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา และมาตรฐานที่ 11 คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ (ราชกิจจานุเบกษา, 2556) และนอกจากนี้หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย (5 ปี) หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559 ยังได้เน้นการพัฒนาในยุคศตวรรษที่ 21 ดังนั้น จึงควรมีการบูรณาการคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคศตวรรษที่ 21 อีกทั้งการบูรณาการคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยเพื่อส่งผลให้การพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูนั้นมีความเฉพาะที่เป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นสำหรับบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย

กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูในระดับการศึกษาศึกษาปฐมวัยฉบับนี้ ผู้วิจัย กำหนดขอบเขตให้เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรระดับปริญญาตรีสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัยตามมาตรฐานวิชาชีพ ของคุรุสภา ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานปรัชญาการศึกษาแบบประสบการณ์ (Experiential education) ปรัชญา การศึกษาแบบสมรรถนะเป็นฐาน (Competency-based education) และแนวคิดการสร้างองค์ความรู้ด้วย ตนเอง (Constructivism) เพื่อสร้างบัณฑิตที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูปฐมวัยและมีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับ การพัฒนาอย่างยั่งยืน อันจะเกิดคุณค่าต่อตนเองและสร้างสรรค์ประโยชน์เพื่อเด็กและสังคมต่อไป

จากหลักการและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อ เสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูปฐมวัยด้านความกล้าหาญทางวิชาการและด้านความตระหนักในคุณค่าของ วิชาชีพครูปฐมวัย รวมทั้งการเสริมสร้างสมรรถนะที่จำเป็นด้าน นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทาง การศึกษา ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในยุคศตวรรษที่ 21 และด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยสำหรับบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งจะ เป็นแนวทางให้แก่สถาบันผลิตบัณฑิตวิชาชีพครูสาขาปฐมวัยในการเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู ตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภาและสมรรถนะที่จำเป็นอย่างเป็นรูปธรรม เมื่อนิสิตสำเร็จการศึกษาจะสามารถ ประกอบวิชาชีพครูอย่างผู้ที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูปฐมวัยในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูปฐมวัยและ สมรรถนะที่จำเป็นสำหรับบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย
2. เพื่อศึกษาผลการเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูและสมรรถนะที่จำเป็นที่เกิดกับนิสิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัยภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ 1.1) ตัวแปรจัดกระทำคือกิจกรรมการเรียนรู้ 1.2) ตัวแปร ตามคือ 1.2.1) จิตวิญญาณความเป็นครูปฐมวัย ได้แก่ ความกล้าหาญทางวิชาการ และความตระหนักในคุณค่า ของวิชาชีพครูปฐมวัย 1.2.2) สมรรถนะที่จำเป็นสำหรับบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย ได้แก่ การใช้เทคโนโลยี เพื่อการสื่อสาร ความรับผิดชอบ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ความเข้าใจความต่างวัฒนธรรมต่าง กระทบทัศน และการมีอารมณ์ขันในการทำงาน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูในระดับการศึกษาศึกษา ปฐมวัยที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย ปรัชญา หลักการ วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย ระยะเวลา กระบวนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ การประเมินผล ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

3. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย การวิจัยในครั้งนี้ศึกษากับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นิสิตสาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 55 คน

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. การวิจัย 1: การศึกษาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับ (1) มาตรฐานความรู้ สาระความรู้ และสมรรถนะ ตามมาตรฐานความรู้วิชาชีพครูตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ.2556 (2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในศตวรรษที่ 21 และ (3) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัย (4) แนวทางในการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูปฐมวัย ได้แก่ การศึกษาแบบประสบการณ์ การศึกษาแบบสมรรถนะเป็นฐาน จิตตปัญญาศึกษา และแนวคิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

2. การพัฒนา 1 : การสร้างกรอบแนวคิดของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย จากผลการวิจัยในระยะแรก ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนากรอบแนวคิด ประกอบด้วย ปรัชญา หลักการ การจัดระบบโครงสร้างของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการสร้างกรอบแนวคิดในการประเมินตัวแปรตาม

3. การวิจัย 2 : การตรวจสอบคุณภาพของกรอบแนวคิดของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย และกรอบแนวคิดในการประเมินตัวแปรตาม โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคัดเลือกจากวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน โดยผ่านความเห็นชอบจากสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา รวมจำนวน 10 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิดที่ได้พัฒนาขึ้น และแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจง ร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา

4. การพัฒนา 2 : การนำกรอบแนวคิดที่ได้พัฒนาและแก้ไขจากการวิจัยที่ผ่านมาสร้างเป็นคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยตามองค์ประกอบต่างๆ สร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายละเอียด และการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินจิตวิญญาณความเป็นครูแบบเกณฑ์การให้คะแนน (Rubrics)

5. การวิจัย 3 : การตรวจสอบคุณภาพของคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย โดยการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณรอบที่ 2 ซึ่งคัดเลือกจากวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน โดยผ่านความเห็นชอบจากสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา รวมจำนวน 10 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย และแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจง ร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา

6. การพัฒนา 3: การปรับปรุงแก้ไขคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สรุปได้ดังนี้ (1) ปรับปรัชญา หลักการ และกระบวนการเรียนรู้ของกิจกรรม โดยตัดจิตตปัญญาศึกษาเป็นฐานออกเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้ในวงกว้าง (2) ปรับกรอบแนวคิดในการประเมิน โดยตัดสมรรถนะบางด้านที่ซ้ำซ้อนกับการพัฒนานิสิตตามหลักสูตรออก เพื่อให้การประเมินมีความเหมาะสม

7. การวิจัย 4 : การนำกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายและเก็บรวบรวมข้อมูล 1 ภาคการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินเกณฑ์การให้คะแนน (Rubrics) ตามคุณลักษณะ 7 ข้อ 28 ตัวบ่งชี้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าคะแนนเฉลี่ย แปรผลโดยเทียบเกณฑ์ 5 ระดับ ได้แก่ ดีเยี่ยม ดีมาก ดี พอใช้ และปรับปรุง สรุปผลโดยมีคุณลักษณะของจิตวิญญาณความเป็นครูทุกข้ออยู่ในระดับดีขึ้นไป

8. การพัฒนา 4: ปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยฉบับสมบูรณ์ ซึ่งสรุปรายละเอียดองค์ประกอบต่างๆ ของกิจกรรมการเรียนรู้ และโครงสร้างของการประเมินที่ผ่านการพัฒนาไว้ในหัวข้อผลการวิจัยข้อ 1 และผลการวิจัยที่เกิดกับกลุ่มเป้าหมายไว้ในหัวข้อผลการวิจัยข้อ 2

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูปฐมวัย สรุปดังนี้

1.1 ปรัชญาของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยตั้งอยู่บนพื้นฐานปรัชญาการศึกษาแบบประสบการณ์ที่ให้ความสำคัญในการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงและการมีส่วนร่วมในประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมอย่างกระตือรือร้น การศึกษาแบบสมรรถนะเป็นฐานที่ให้ความสำคัญในการเรียนรู้ตามเกณฑ์การปฏิบัติงานโดยมีกรอบการประเมินที่ชัดเจนและมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นระยะ และแนวคิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองที่เชื่อในกระบวนการสร้างความหมายให้กับประสบการณ์ด้วยมุมมองของตนเองภายใต้การสนับสนุนปฏิสัมพันธ์ทางสังคมแบบเสริมต่อการเรียนรู้ (Scaffolding) เพื่อสร้างบัณฑิตที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูปฐมวัย และมีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนอันจะเกิดคุณค่าต่อตนเองและการสร้างสรรค์ประโยชน์เพื่อเด็กและสังคม

1.2 หลักการของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ได้แก่ 1.2.1) ประสบการณ์เป็นฐาน ลงมือปฏิบัติอย่างกระตือรือร้นในบริบทจริง 1.2.2) สมรรถนะเป็นฐาน มีกรอบผลการเรียนรู้ที่ชัดเจนเพื่อนำไปสู่มาตรฐานที่คาดหวัง 1.2.3) การสร้างความหมายผ่านการสะท้อนความคิดตามมุมมองของผู้ปฏิบัติ 1.2.4) การช่วยเหลือแบบเสริมต่อการเรียนรู้และบรรยากาศที่สนับสนุนปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

1.3 วัตถุประสงค์ของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ได้แก่

1.3.1 วัตถุประสงค์หลัก คือ การเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูปฐมวัยด้านความกล้าหาญทางวิชาการและด้านความตระหนักในคุณค่าของวิชาชีพครูปฐมวัย

1.3.2 วัตถุประสงค์รอง คือ การเสริมสร้างสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย 5 ประการ ได้แก่ 1) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) ความรับผิดชอบ 3) การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น 4) ความเข้าใจความต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนการทัศน์ 5) การมีอารมณ์ขันในการทำงาน

1.4 กลุ่มเป้าหมายของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ได้แก่ นิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 4 เนื่องจากนิสิตมีพื้นฐานทางวิชาการเพื่อนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการณรงค์เพื่อเด็ก

1.5 ระยะเวลาของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูของนิสิตสาขาวิชา การศึกษาปฐมวัยรวม 1 ภาคการศึกษา (16 สัปดาห์) แต่สามารถบริหารจัดการเวลาได้อย่างยืดหยุ่น ขึ้นกับ การใช้เวลาอย่างเพียงพอในการพัฒนาให้นิสิตเกิดคุณลักษณะที่กำหนด

1.6 กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูของนิสิตสาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย ชั้นเตรียมความพร้อม ชั้นปฏิบัติการ ชั้นนำเสนอและแลกเปลี่ยน ชั้นสรุปและ ประเมินผล ดังนี้

1.6.1 ชั้นเตรียมความพร้อม (2 สัปดาห์) เพื่อให้นิสิตเกิดแรงบันดาลใจ รับผิดชอบต่อช่วย ของกิจกรรมและการประเมิน ประกอบด้วยกิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจในการยื่นหยัดทำสิ่งที่ถูกต้องดีงามผ่าน สื่อที่คัดสรร สนุกหรือสนทนา “ครูผู้กล้า” ซึ่งแจ้งช่วยกิจกรรม วางแผนการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน รวบรวม องค์ความรู้เดิมที่เกี่ยวข้อง และไตร่ตรองสะท้อนความคิดลงในแบบบันทึก “แรงบันดาลใจของครูผู้กล้า”

1.6.2 ชั้นปฏิบัติการ (10 สัปดาห์) เพื่อให้นิสิตเกิดคุณลักษณะตามที่กิจกรรมกำหนดไว้ และ ตระหนักในความหมายแห่งการเรียนรู้ของตนเอง ประกอบด้วยกิจกรรมการกำหนดปัญหาการปฏิบัติที่ คลาดเคลื่อนต่อเด็กปฐมวัย ซึ่งนิสิตเลือกประเด็นการให้ความสำคัญกับการเล่นและปัญหาการเร่งเรียน การ รวบรวมข้อมูลและการออกแบบซึ่งนิสิตสรุปแนวทางการรณรงค์กับสังคมได้เป็น “การเล่นและการเรียนรู้ตาม รอยพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช” กิจกรรมการดำเนินการตามโครงการ นิสิตไตร่ตรองสะท้อนความคิดลงในแบบบันทึก “การรณรงค์เพื่อเด็กของครูผู้กล้า”

ภาพที่ 1 ตัวอย่างนิทรรศการการเล่นตามรอยพ่อ

ภาพที่ 2 ตัวอย่างหนังสือนิทานที่นิสิตเป็นผู้แต่งและจัดทำขึ้น

1.6.3 ชั้นนำเสนอและแลกเปลี่ยน (2 สัปดาห์) เพื่อให้นิสิตได้นำเสนอและแลกเปลี่ยนการ เรียนรู้ ตระหนักถึงการเรียนรู้จากกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วยกิจกรรมนำเสนอและแลกเปลี่ยน เรียนรู้จากกิจกรรมครูผู้กล้าในทุกๆระยะ นิสิตไตร่ตรองสะท้อนความคิดลงในแบบบันทึก “ฉันคือครูผู้กล้า” ใน ประเด็นที่เกี่ยวกับการเห็นคุณค่าของวิชาชีพครูปฐมวัยในฐานะผู้ดูแลให้การศึกษาแก่มนุษย์ในช่วงสำคัญที่สุด คือช่วงวัยเด็กซึ่งจะเป็นพื้นฐานของพัฒนาการไปตลอดช่วงชีวิตของบุคคลนั้น ความตระหนักถึงคุณลักษณะ ของครูปฐมวัยที่ต้องมีความยึดมั่นและกล้ายืนหยัดหลักการทางการศึกษาปฐมวัยในการพัฒนาเด็ก และ ความสำคัญของสมรรถนะครูปฐมวัย

1.6.4 ขั้นสรุปและประเมินผล (2 สัปดาห์) เพื่อให้นิสิตรวบรวม สรุป ประเมินผลการเรียนรู้ ประกอบด้วยกิจกรรมรวบรวมผลงานหลักฐาน จัดระบบแฟ้มสะสมผลงาน และประเมินผลให้ข้อมูลย้อนกลับ แก่ความก้าวหน้าในการดำเนินงานเป็นระยะ และประเมินคุณลักษณะตามตัวบ่งชี้เมื่อสามารถดำเนินงานตาม เกณฑ์ที่กำหนดเป็นระยะ

1.7 สื่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ได้แก่ คู่มือสำหรับอาจารย์ สมุดคู่มือสำหรับนิสิต สื่อเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ เช่น เพลง กรณีศึกษา เนื้อหาที่ เกี่ยวข้องซึ่งรวบรวมจากการเรียนตามหลักสูตร แหล่งเรียนรู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง อุปกรณ์เครื่องเขียน สื่อที่ เลือกลงสำหรับการรณรงค์โครงการครูผู้กล้า แบบบันทึกกิจกรรม แบบประเมินคุณลักษณะ แฟ้มสะสมผลงาน รายบุคคล

1.8 การประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูของนิสิตสาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย สรุปได้ดังนี้

1.8.1 เครื่องมือวัดผลได้แก่แบบประเมินคุณลักษณะจิตวิญญาณความเป็นครูและสมรรถนะ ที่จำเป็น ซึ่งเป็นแบบเกณฑ์การประเมิน (Rubrics) คำถามโดยใช้ค่าคะแนนเฉลี่ย แปลผลโดยเทียบเกณฑ์ 5 ระดับ ได้แก่ ดีเยี่ยม ดีมาก ดี พอใช้ และปรับปรุง เกณฑ์การประเมินคือ นิสิตมีคุณลักษณะที่กำหนดอยู่ใน ระดับดีมากขึ้นไปทุกรายการ

1.8.2 เกณฑ์การให้คะแนนแบบประเมินคุณลักษณะจิตวิญญาณความเป็นครูและสมรรถนะ ที่จำเป็น

0 คะแนน หมายถึง ไม่แสดงพฤติกรรมตามตัวบ่งชี้ใดตัวบ่งชี้หนึ่ง

1 คะแนน หมายถึง แสดงพฤติกรรมตามตัวบ่งชี้จำนวน 1 ตัวบ่งชี้ จากทั้งหมด 4 ตัวบ่งชี้

2 คะแนน หมายถึง แสดงพฤติกรรมตามตัวบ่งชี้จำนวน 2 ตัวบ่งชี้ จากทั้งหมด 4 ตัวบ่งชี้

3 คะแนน หมายถึง แสดงพฤติกรรมตามตัวบ่งชี้จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ จากทั้งหมด 4 ตัวบ่งชี้

4 คะแนน หมายถึง แสดงพฤติกรรมตามตัวบ่งชี้ครบทั้ง 4 ตัวบ่งชี้

1.8.3 การวิเคราะห์คะแนนเพื่อหาค่าคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อนำมา เทียบกับเกณฑ์การแปลผล

คะแนนเฉลี่ย 3.50-4.00 หมายถึง มีคุณลักษณะความเป็นครู อยู่ในระดับดีเยี่ยม

คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง มีคุณลักษณะความเป็นครู อยู่ในระดับดีมาก

คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง มีคุณลักษณะความเป็นครู อยู่ในระดับดี

คะแนนเฉลี่ย 0.50-1.49 หมายถึง มีคุณลักษณะความเป็นครู อยู่ในระดับพอใช้

คะแนนเฉลี่ย 0.00-0.49 หมายถึง มีคุณลักษณะความเป็นครู อยู่ในระดับปรับปรุง

1.8.4 โครงสร้างของเครื่องมือวัดผลจำแนกเป็นคุณลักษณะด้านจิตวิญญาณความเป็นครู ปฐมวัย 2 คุณลักษณะ ได้แก่ ความกล้าหาญทางวิชาการและความตระหนักในคุณค่าของวิชาชีพครูปฐมวัย ด้านสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยคัดสรรมา 5 คุณลักษณะ ได้แก่ การใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ ความรับผิดชอบ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ความเข้าใจความต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ การมีอารมณ์ขันในการทำงาน สรุปรวม 7 คุณลักษณะซึ่งนำไปสู่การกำหนดตัวบ่งชี้ 4 รายการในแต่ละ คุณลักษณะ ดังนั้น รวมตัวบ่งชี้ได้ทั้งหมด 28 รายการ

ตารางที่ 1 โครงสร้างคุณลักษณะและตัวบ่งชี้ของแบบประเมิน

	คุณลักษณะ	ตัวบ่งชี้
1. จิตวิญญาณความเป็นครู	1. ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของวิชาชีพครูปฐมวัย	1.1 บอกความสำคัญของเด็กปฐมวัยบนพื้นฐานของธรรมชาติและ พัฒนาการเด็ก 1.2 บอกความสำคัญของช่วงปฐมวัยที่เป็นช่วงวัยที่สำคัญที่สุดเนื่องด้วยเป็นพื้นฐานของพัฒนาการไปตลอดช่วงชีวิตของบุคคลนั้น 1.3 ระบุคุณค่าของวิชาชีพครูปฐมวัยในฐานะผู้ดูแลและให้การศึกษาภายใต้พื้นฐานของธรรมชาติและ พัฒนาการเด็กปฐมวัย 1.4 ระบุคุณค่าของวิชาชีพครูปฐมวัยในฐานะผู้ดูแลและหล่อหลอมมนุษย์ในช่วงสำคัญที่สุดคือช่วงวัยเด็กซึ่งเป็นพื้นฐานของพัฒนาการไปตลอดช่วงชีวิตของบุคคลนั้น
	2. กล่าวหาญทางวิชาการสามารถยับยั้งหลักการทางการศึกษาปฐมวัยในการพัฒนาเด็กได้	2.1 ระบุปัญหาความเข้าใจหรือการปฏิบัติที่คลาดเคลื่อนจากหลักการทางการศึกษาปฐมวัย 2.2 วางแผนและออกแบบกิจกรรมบนพื้นฐานหลักการทางการศึกษาปฐมวัยเพื่อการแก้ไขปัญหาความเข้าใจทางการศึกษาปฐมวัยที่คลาดเคลื่อน 2.3 ระบุองค์ทางวิชาการแก่กลุ่มเป้าหมายโดยมีการเก็บหลักฐานเกี่ยวกับผลที่ได้รับอย่างเป็นรูปธรรม 2.4 ระบุถึงความตระหนักถึงคุณลักษณะของครูปฐมวัยที่ต้องมีความยึดมั่นและกล้ายับยั้งหลักการทางการศึกษาปฐมวัยในการพัฒนาเด็ก
2. สมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผลิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย	3. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร	3.1 ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน 3.2 ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์กับผู้สอนและผู้ร่วมงาน 3.3 ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์กับบุคคลอื่นในวงกว้าง 3.4 ระบุถึงความตระหนักในความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร
	4. มีคุณธรรม และ จริยธรรมตาม จรรยาบรรณของวิชาชีพครูด้านความรับผิดชอบ	4.1 วางแผนงานก่อนลงมือปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ 4.2 ปฏิบัติงานตามแผนให้บรรลุวัตถุประสงค์ 4.3 ปฏิบัติงานตามแผนให้สำเร็จตามเวลาที่กำหนด 4.4 ระบุถึงความสำคัญของการมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาตนเอง
	5. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	5.1 แต่งกายสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ 5.2 ใช้ภาษาถูกต้อง ชัดเจน เหมาะสมกับกาลเทศะ 5.3 แสดงกิริยาเหมาะสมกับกาลเทศะ 5.4 แสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ตามความสนใจและที่ได้รับมอบหมาย
	6. เข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์	6.1 บอกถึงความแตกต่างทางกายภาพ ภาษา เชื้อชาติ วัฒนธรรม 6.2 ระบุถึงการยอมรับซึ่งความแตกต่างทางความเชื่อและค่านิยม 6.3 เคารพมุมมอง วิธีปฏิบัติ ความรู้สึกที่แตกต่างกัน 6.4 ไว้ใจ ประารถนาดีและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
	7. มีอารมณ์ขันในการดำเนินชีวิต การทำงาน การเผชิญปัญหา และการยอมรับตัวตนของตนเองและผู้อื่น	7.1 ใช้กลยุทธ์อารมณ์ขันหรือการแสดงท่าทางทางบวกเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ในการปฏิบัติงานและสถานการณ์ที่เป็นปัญหา อุปสรรค สถานการณ์ที่มีคำวิพากษ์วิจารณ์ได้อย่างเหมาะสม 7.2 ยอมรับตนเองในมุมมองที่ไม่สมบูรณ์แบบหรือยอมรับการกระทำที่อาจเกิดข้อผิดพลาดได้โดยไม่กลัวความล้มเหลวเมื่อตระหนักว่ากำลังทำสิ่งใหม่ที่อยู่นอกเหนือจากพื้นที่ความปลอดภัยของตนเอง (comfort zone) 7.3 ยอมรับผู้อื่นในมุมมองที่ไม่สมบูรณ์แบบหรือยอมรับการกระทำที่อาจเกิดข้อผิดพลาด 7.4 ระบุถึงความสำคัญของการมีอารมณ์ขันหรือการแสดงท่าทางทางบวกในการดำเนินชีวิต การเผชิญกับปัญหาและการทำงาน

1.9 ข้อเสนอแนะในการนำกิจกรรมไปใช้

1.9.1 ด้านวัตถุประสงค์ ผู้ใช้สามารถดำเนินกิจกรรมตามแนวทางที่นำเสนอไว้เพื่อให้บรรลุ

วัตถุประสงค์ตามที่กำหนด แต่ในขณะเดียวกันผู้ใช้ก็สามารถปรับประยุกต์และบูรณาการมาตรฐานความรู้สมรรถนะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้สอดคล้องกับความต้องการพื้นฐานและบริบทที่แตกต่างกันได้

1.9.2 ด้านเนื้อหา แก่นสาระสำคัญของเนื้อหาคือจิตวิญญาณความเป็นครู แต่รายละเอียดของเนื้อหาที่นำมาใช้ในการดำเนินการขึ้นกับการเลือกและการตัดสินใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ การบูรณาการศาสตร์ทางการศึกษาปฐมวัยจึงอาจมีความแตกต่างไปตามกลุ่มเป้าหมาย ยุคสมัย และบริบทสังคมวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่น นิสิตกลุ่มนี้เลือกการเล่นตามรอยพ่อ นิสิตกลุ่มอื่นอาจจะเลือกปัญหาสื่อเทคโนโลยีกับเด็กอนุบาล ปัญหาสุขภาพของเด็กในศตวรรษที่ 21 เป็นต้น

1.9.3 ด้านกระบวนการ การดำเนินกิจกรรมต้องเป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการซึ่งสามารถสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครูอย่างเป็นขั้นเป็นตอนสอดคล้องกับปรัชญาและหลักการพื้นฐานของชุดกิจกรรมแต่ต้องอาศัยการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ เช่น การจัดเวลาให้นิสิตนักศึกษาพบอาจารย์ผู้รับผิดชอบ อีกทั้งการจัดเวลาสำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายที่นิสิตนักศึกษาได้สร้างสรรค์

1.9.4 ด้านผู้ดำเนินกิจกรรม ลักษณะกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งผลให้สามารถปรับเนื้อหา สื่อ คำถาม แบบบันทึกกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจของนิสิต และสอดคล้องกับสภาพความต้องการของบริบทชุมชน ดังนั้น คุณสมบัติของผู้ดำเนินกิจกรรมต้องมีความเข้าใจในศาสตร์ทางการศึกษาปฐมวัย จึงจะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมสามารถบูรณาการเนื้อหาและประเด็นที่นิสิตสนใจมาสู่การหล่อหลอมให้นิสิตนักศึกษาเกิดคุณลักษณะได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. ผลการเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูและสมรรถนะที่จำเป็นของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

ผลการเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย พบว่า กลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้นจำนวน 55 คน ผ่านเกณฑ์การประเมินจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยสามารถจำแนกนิสิตที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดีเยี่ยม จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 92.73 และอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 7.27

อภิปรายผลการวิจัย

1. อภิปรายผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูปฐมวัย

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูปฐมวัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบโดยเริ่มจากการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องมาสู่การกำหนดกรอบแนวคิดประกอบด้วย ปรัชญา หลักการ วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย ระยะเวลา กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ การประเมินผล ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ ซึ่งมุ่งสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครูอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้สอดคล้องกับ Joyce และ Weil (1996) ที่กล่าวถึงแนวความคิดการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนว่าเป็นแบบแผนที่ได้รับการจัดการอย่างเป็นระบบ

กิจกรรมการเรียนรู้ในการศึกษาครั้งนี้เน้นการศึกษาแบบประสบการณ์ส่งผลให้นิสิตเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับ (Passive) มาเป็นผู้มีบทบาทหลักในการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น (Active) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป.) นอกจากนี้ สมศักดิ์

ภูวิภาดาวรรณ (2544, หน้า 41) กล่าวว่า การเรียนแบบประสบการณ์เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายสำหรับผู้เรียน การเรียนรู้ในปัจจุบันได้เปลี่ยนความคิดจากแนวพฤติกรรมนิยม (Behaviorist) ซึ่งมียึดครูเป็นศูนย์กลาง และนักเรียนไม่มีส่วนร่วม (Passive Receivers) มาเป็นแนวมนุษยนิยม (Humanistic) สังคม (Social) และรูปแบบการเรียนที่ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งการศึกษาของณัฐกานต์ ปัดเกษม, สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์, และยุคดี รอดจากภัย (2556) พบว่า กลยุทธ์ส่วนใหญ่ที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะของนิสิต ตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยบูรพา คือวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้การศึกษาแบบสมรรถนะที่นำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ส่งผลให้นิสิตเกิดการเรียนรู้ ตามเกณฑ์การปฏิบัติงานโดยมีกรอบการประเมินที่ชัดเจนและมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นระยะ สอดคล้องกับ หลักสูตรฐานสมรรถนะซึ่งยึดความสามารถของผู้เรียนเป็นหลัก มีการกำหนดเกณฑ์ความสามารถที่ผู้เรียนพึง ปฏิบัติได้ในแต่ละระดับชั้น ทักษะและความสามารถจะถูกกำหนดให้มีความต่อเนื่องกัน โดยใช้ทักษะและความสามารถที่มีในแต่ละระดับเป็นฐานสำหรับเพิ่มพูนทักษะและความสามารถในระดับต่อไป (ธารัง บัวศรี, 2532)

แนวคิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองที่นำมาใช้เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ส่งผลให้นิสิตเรียนรู้ที่มีความหมายผ่านกระบวนการสร้างความหมายให้กับประสบการณ์ด้วยมุมมองของตนเอง สอดคล้องกับ มยุรา ลิทวัสระ, สพลณภัทร ศรีแสนยงค์, และเชษฐ ศิริสวัสดิ์ (2556) ที่กล่าวถึงการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาแล้วทำให้ผู้เรียนกระตือรือร้นรับผิดชอบการเรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับ Brown and Gillis (1999) ที่กล่าวถึงหลักการคิดสะท้อนว่าเป็นการตั้งคำถามถึงงานที่ปฏิบัติไป ขณะปฏิบัติงาน และการปฏิบัติงานในอนาคต ทำให้ครูเกิดความเข้าใจในความเชื่อทางการศึกษาและพฤติกรรมของตนเองจากการได้รับประสบการณ์ นอกจากนี้การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในบรรยากาศสนับสนุนทำให้ศักยภาพการเรียนรู้ของนิสิตสูงขึ้นจากการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ตามที่ Vygotsky (1978) กล่าวถึง ทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคมว่า กระบวนการทางสังคมส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ผ่านรอยต่อของพัฒนาการ (Zone of Proximal Development) ซึ่งเป็นช่องว่างระหว่างระดับความสามารถที่เป็นอยู่จริงกับระดับพัฒนาการที่เต็มศักยภาพ หากผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่นหรือได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นด้วยการมีปฏิสัมพันธ์แบบ Scaffolding ที่เชื่อมต่อพัฒนาการของผู้เรียน ให้สามารถสร้างความเข้าใจใหม่ภายในตน (Internalization) สอดคล้องกับข้อค้นพบของโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน พบว่า ครูไทยชอบการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การได้พูดคุย รับฟังความคิดของกันและกัน สามารถช่วยกระตุ้นความคิดซึ่งกันและกันและนำไปสู่ข้อสรุปที่ตนเข้าใจได้ (ทิตินา แคมมณี, 2548)

2. อภิปรายผลการเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูและสมรรถนะที่จำเป็นของนิสิต

สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์มัธยมศึกษาหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูปฐมวัยสามารถช่วยเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูและสมรรถนะที่จำเป็นของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์มัธยมศึกษาหลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า กลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้นจำนวน 55 คน ผ่านเกณฑ์การประเมินจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยสามารถจำแนกนิสิตที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดีเยี่ยม จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 92.73 และอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 7.27 ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากกิจกรรมได้สร้างเสริมให้นิสิตตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของวิชาชีพครูปฐมวัย อีกทั้งยังได้นำองค์ความรู้ที่เรียนมาสู่การรณรงค์เพื่อเด็กอย่างเป็นรูปธรรม สะท้อนถึงความกล้าหาญทางวิชาการสามารถยืนหยัดหลักการทางการศึกษาศาสตร์มัธยมศึกษาในการพัฒนาเด็กได้ สอดคล้องกับ ญัฐภรณ์ หลาวทอง และปิยะวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ (2553) ที่กล่าวว่าจิต

วิญญานความเป็นครูเป็นคุณลักษณะของบุคคลในการมีจิตที่ปฏิบัติตนเพื่อนำไปสู่การเป็นที่ยอมรับและภาคภูมิใจในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคคลอื่น ประกอบด้วย การปฏิบัติตนตามหน้าที่ครูการปฏิบัติต่อศิษย์ โดยเสมอภาค ความเชื่อในศักยภาพของมนุษย์และการเสียสละในงานครู และยิ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาจิตวิญญานความเป็นครูเพื่อส่งเสริมความเป็นครูวิชาชีพของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (สจิวรรณ ทรรพสุ, 2560) ที่พบว่าแนวทางการพัฒนาจิตวิญญานความเป็นครูควรปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นครูอันดับแรก เน้นการสร้างความรู้ผ่านการปฏิบัติที่สอดคล้องกับทักษะศตวรรษที่ 21 และความเป็นครูวิชาชีพที่มีพลวัตเท่าทันการเปลี่ยนแปลงศาสตร์ ติดตามความก้าวหน้าวิชาชีพครูโดยมีกลยุทธ์การพัฒนาจิตวิญญานความเป็นครูเพื่อส่งเสริมความเป็นครูวิชาชีพ

การเสริมสร้างจิตวิญญานความเป็นครูปฐมวัยมีองค์ประกอบหลายด้าน ทั้งด้านความรักในวิชาชีพ ความรักและเมตตาต่อเด็ก สำหรับด้านความกล้าหาญทางวิชาการและด้านความตระหนักในคุณค่าของวิชาชีพ ครูปฐมวัยที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาในครั้งนี้ ประกอบกับการบูรณาการสมรรถนะที่จำเป็น ได้แก่ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร มีคุณธรรมและจริยธรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เข้าใจความต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ มีอารมณ์ขันในการดำเนินชีวิตและการทำงาน สอดคล้องกับคุณลักษณะของครูที่กำหนดไว้ในบริบทต่างประเทศเช่นกัน ดังที่ พิณสุตา สิริรังษศรี (2557, หน้า 21-23) ได้กล่าวถึงเจตคติและค่านิยมของครูในประเทศสิงคโปร์ที่สอดคล้องกับงานวิจัยนี้ได้แก่ ความเชื่อมั่นในการพัฒนาเด็กอย่างเต็มศักยภาพ การเห็นคุณค่าของความแตกต่างหลากหลาย มีความความปรารถนาอันแรงกล้า มีศีลธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้คุณลักษณะครูในประเทศออสเตรเลียที่สอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ได้แก่ สามารถรับความกดดันได้ดี มีความอดทนและอารมณ์ขัน ดังนั้น แนวทางการเสริมสร้างจิตวิญญานความเป็นครูปฐมวัยให้นิสิตตระหนักถึงคุณค่าของตนเองในฐานะครูที่ต้องพัฒนาเด็กในช่วงวัยที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นการปูพื้นฐานพัฒนาการตลอดช่วงชีวิตของทรัพยากรบุคคล รวมถึงความตระหนักถึงคุณลักษณะของครูปฐมวัยที่ต้องมีความยึดมั่นและกล้ายืนหยัดหลักการทางการศึกษาปฐมวัยในการพัฒนาเด็กอย่างสร้างสรรค์ จึงจะนำพาชุมชนและสังคมให้เกิดความเข้าใจและการปฏิบัติที่เหมาะสมกับธรรมชาติและพัฒนาการ เพื่อสร้างรากฐานให้เด็กปฐมวัยพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษากับกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ เพื่อเป็นการตรวจสอบและขยายผลการนำไปใช้ เช่น นิสิตสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัยในบริบทอื่นๆ นิสิตสาขาวิชาอื่นๆ ครูประจำการในระดับปฐมวัย เป็นต้น และควรมีการศึกษาที่สามารถพัฒนาองค์ประกอบของตัวแปรอย่างครอบคลุมเพิ่มเติม ได้แก่ ด้านความรักความเข้าใจเด็ก และจิตอาสาเพื่อการพัฒนาเด็กและสังคมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อแนวทางในการพัฒนานิสิตด้านจิตวิญญานความเป็นครูปฐมวัยอย่างครอบคลุม

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 สถาบันฝึกหัดครูสามารถนำไปใช้พัฒนาระบบและบุคลากรด้านการเสริมสร้างจิตวิญญานความเป็นครูได้แนวทางหนึ่ง และอาจารย์สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัยควรศึกษาทำความเข้าใจก่อนนำไปใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างจิตวิญญานความเป็นครูปฐมวัยได้แนวทางหนึ่ง

2.2 ผู้ที่สนใจนำกิจกรรมในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ซึ่งมีโครงสร้างที่เป็นระบบและมีความยืดหยุ่นในขณะเดียวกันปรับใช้ได้อย่างสอดคล้องกับบริบท ดังที่ได้แนะนำไว้ในด้านวัตถุประสงค์ว่าผู้ใช้สามารถปรับและ

บูรณาการมาตรฐานความรู้ สมรรถนะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้สอดคล้องกับความต้องการพื้นฐานของบริบทที่แตกต่างกันได้ ด้านเนื้อหาที่นำมาใช้จะขึ้นกับการเลือกและการตัดสินใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านกระบวนการซึ่งต้องใช้ความสม่ำเสมอต่อเนื่องเพราะเป็นคุณลักษณะที่ต้องอาศัยเวลาเป็นการเฉพาะ และด้านผู้ดำเนินกิจกรรมซึ่งควรมีความเข้าใจในศาสตร์ทางการศึกษาปฐมวัยจึงจะสามารถบูรณาการเนื้อหาและประเด็นที่นิสิตสนใจมาสู่การหล่อหลอมให้นิสิตนักศึกษาเกิดคุณลักษณะได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐภรณ์ หลาวทอง และปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ. (2553). *การพัฒนาแบบวัดจิตวิญาณความเป็นครู*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐกานต์ ปัดเกษม, สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์, และยุวดี รอดจากภัย. (2556). กลยุทธ์ในการพัฒนาคุณลักษณะของนิสิตตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยบูรพา. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 9(1), 44-54.
- ทิตนา แชมมณี. (2548). *ปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน: เรื่องยากที่ทำได้จริง*. กรุงเทพฯ: เมธิทีปส์.
- ธรรมนันทิกา แจ่งสว่าง, ดุษฎี โยเหลา, ปกรณ์ สิงห์สุริยา, และนิยะดา จิตต์จรัส. (2555). ประสบการณ์ของการเป็นครูผู้มีจิตวิญาณความเป็นครู: การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 8(1), 55-65.
- อึ้ง บัวศรี. (2532). *ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบและพัฒนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- พินสุดา สิริรังษศรี. (2557). *การยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน.
- มยุรา สีหวัธระ, สพลณภัทร ศรีแสนยงค์, และเชษฐ ศิริสวัสดิ์. (2556). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 9(2), 127-138.
- วัลนิกา ฉลากบาง. (2559). จิตวิญาณความเป็นครู: คุณลักษณะสำคัญของครูมืออาชีพ. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 6(2), 123-128.
- สจิวรรณ ทรรพพสุ. (2560). กลยุทธ์การพัฒนาจิตวิญาณความเป็นครูเพื่อส่งเสริมความเป็นครูวิชาชีพของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. *วารสารราชพฤกษ์*, 15(1), 1-10.
- สมศักดิ์ ภูวิภาดาธารธน. (2544). *การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการประเมินตามสภาพจริง* (พิมพ์ครั้งที่ 4). เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2560). รายงานผลการพัฒนาและการใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครู: การศึกษาปฐมวัย.
- Brown, S., & Gillis, M. (1999). Using reflection thinking to develop personal Philosophies. *Journal of Nursing Education*, 38(4), 171-175.
- Joyce, B., & Weil, M. (1996). *Models of teaching* (4th ed.) Boston: Allyn and Bacon.
- Vygotsky, L. (1978). *Mind and society*. MA: Harvard University Press.